

JURIDISKIE PAKALPOJUMI

MEDIĀCIJA

Plašāk jāievieš biznesā

Latvijā ir gana plaši izplatīta ģimenes strīdu mediācija, taču vēl ir iespējas biznesa mediācijas attīstīšanā un mediatoru profesionālo iemaņu celšanā

Tā DB norāda aptaujātie tieslietu nozares speciālisti. Iespējams, vajadzētu izskatīt iespēju paredzēt mediāciju kā alternatīvu strīdu risināšanas metodai arī administratīvo pārkāpumu un varbūt arī nodokļu strīdu gadījumos. Arvien ir svarīgi to popularizēt.

Latvijā Mediācijas likums stājās spēkā 2014. gadā, kopš 2015. gada ieviesta tīsas un mediācijas sasaiste, nosakot tīsneša pienākumu, skatot civiltiesiskos strīdus, piedāvāt pusēm izmantot mediāciju strīda risināšanai. Jāatgādina, ka vairākus gadus mediācija minēta kā viens no glābšanas rīņiem tīsām, lai tās atslogotu.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) eksperte Tatjana Teplova uzsver, ka tikai sarežģītākajos gadījumos būtu jāvēras tīsā. «Latvijā ir progress attiecībā uz tīsvedībām. Ir izveidotas atsevišķas specializētās tīsas, ir spēcīgi attīstīti Mediācijas un Šķirjetieslikumi, līdz ar to ir bijušas darbības un reformas, lai celtu profesionālismu alternatīvo strīdu risināšanai. Ja tīsnešiem izveidojas specializācija, uzlabojas arī tīsas lēmumu kvalitāte,» viņa norāda.

Tāpat būtu jāpopularizē alternatīvās strīdu izšķiršanas metodes, lai uzņēmēji būtu informēti par šādām iespējām. Lai komerciālā mediācija darbotos, ir jāveicina arī mediatoru profesionalitātē tieši jautājumos, kas skar uzņēmējdarbību. Šobrīd Latvijā ir attīstīta ģimenes mediācija, bet to daudz plašāk varētu pārnest arī uz citām jomām. Tāpēc ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu īstenotajā projekta *Justīcija attīstībai* notiek tīsnešu apmācības, lai viņi varētu izvērtēt, kad piemērot mediāciju, informē Tīslietu ministrija (TM).

Jāpilnveido normatīvi

Līdz šim plašāku rezonansi Latvijā, risinot domstarpības biznesa vidē, guva Valsts ieņēmumu dienesta (VID) un sludinājumu portāla ss.lv strīds; šis gadījums bija kā tests mediācijas procesam mūsu valstī. Tas parādīja, ka ir jāpilnveido regulējums, jo normatīvie akti pagaidām neparedz mediāciju nodokļu strīdos. To iepriekš DB pauda ZAB *Pricewaterhouse Coopers Legal* vadošais partneris Jānis Lagzdīņš, kurš pildīja mediatora funkcijas minētajā strīdā. Viņaprāt, Latvijā mediācijas iespējas ir jāparedz arī administratīvo pārkāpumu un nodokļu strīdu gadījumos, bet tad ir nepieciešami normatīvo aktu grozījumi. Pēc zvērināta advokāta domām, lielā mērā mediācija ir kalpojusi kā psiholoģiska atbalsta sniedzēja, taču biznesa strīdos ar to ir krietiņi par maz. Mediācija kā instruments salīdzinoši maz izmantota strīdu risināšanā starp akcionāriem, darījuma partneriem, strīdos starp akcionāriem un valdi. Faktiski nemaz mediācija netiek izmantota administratīvajos strīdos, jo Latvijā nav attiecīgās normatīvās bāzes. J. Lagzdīņš atzīmēja, ka viņš kā mediators palīdzējis risināt strīdus arī privātajā sektorā – gan viena uzņēmuma vairāku akcionāru starpā, gan dažādu uzņēmēju savstarpejo domstarpību risināšanā. Spilgts piemērs mediācijas nozīmei esot situācijās, kad divi akcionāri ir katris savas nozares eksperts. Piemē-

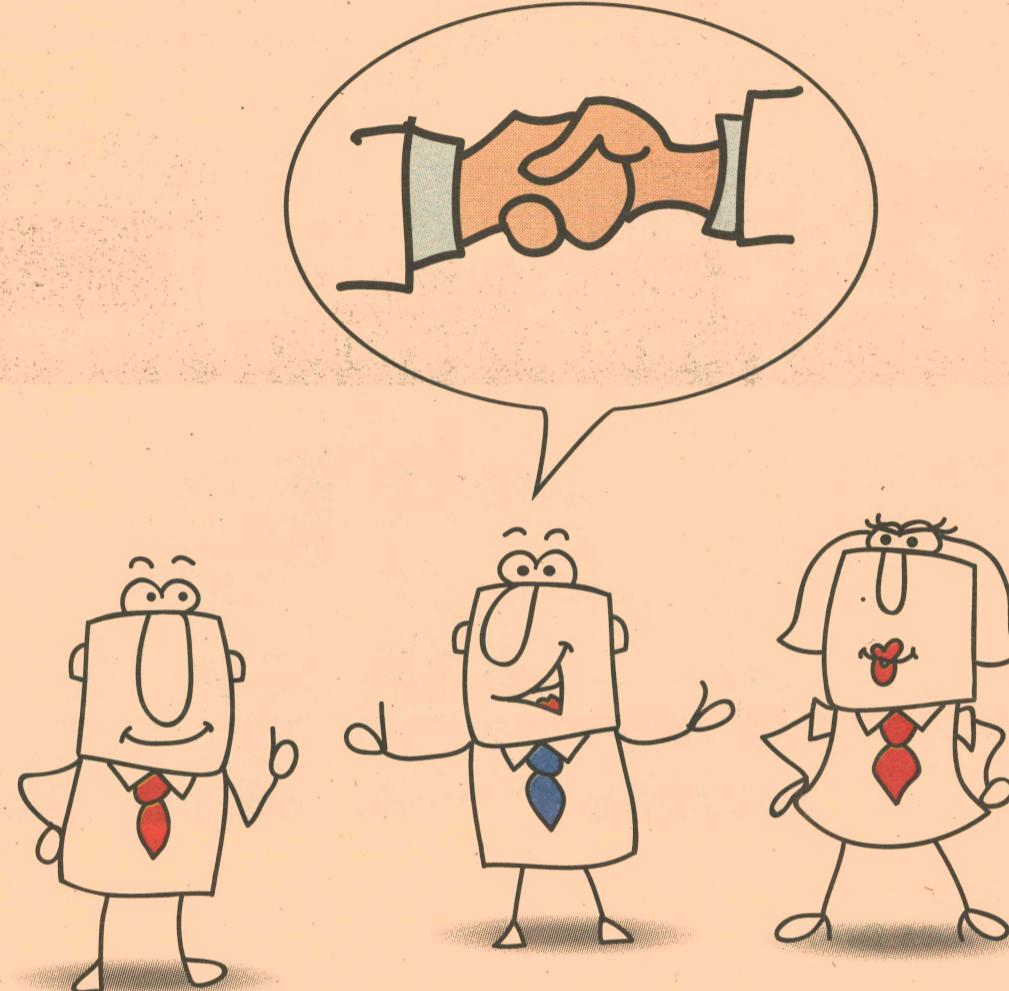

FOTO - STOCKADDOBE.COM

ram, uzņēmumā viens īpašnieks ir IT, bet otrs ir finanšu speciālists, un, lai arī mērķis abiem varētu būt tāds pats – biznesa izaugsme, nereti rodas domstarpības par to, kādu ceļu iet, lai sasniegstu nosprausto mērķi. Šādos gadījumos īpašnieku strīds var eskalēties un beigu beigās paralizēt šī uzņēmuma darbību. Savukārt mediācija ir labākais instruments, lai tuvinātu abu pušu viedokļus, kur katrs runā savā valodā un raugās tikai no sava skatu punkta. Par mediācijas ieviešanu administratīvajās un nodokļu lietās ZAB *Cobalt* zvērinātāi advokātei un sertificētai mediatori Maijai Tipainei ir nedaudz cits viedoklis. Viņa nerēdz iespēju, kā šādās lietās mediācija varētu darboties pilnvērtīgi, jo parasti process pārvēršas par kaulēšanos un tā vairs nav mediācija. Tāpat viņa atzīmē, ka biznesa mediācija atšķiras no, piemēram, ģimenes lietu mediācijas, tāpēc ir svarīga biznesa mediatora profesionālā pieredze. Latvijā biznesa mediatori ir faktiski uz vienas rokas pirkstiem saskaitāmi, tāpēc dažkārt tiek piesaistīti arī speciālisti no ārzemēm. «Uzņēmumi ligumos iekļauj mediācijas iespējas. Tā nesola rezultātu, tomēr tā vienalga kaut ko dod, var paskatīties uz strīdu no citas pusēs. Faktiski tie uzņēmēji, kam ir pozitīva pieredze ar mediāciju, to arī izmanto,» skaidro M. Tipaine. Tāpat mediācija tiek izmēģināta gadījumos, ja draud dārgs Šķirjeties process vai ilgstoša tiesvedība. Šis process ir salīdzinoši ātrs, un var redzēt, vai būs vai nebūs rezultāts.

Iespējams, nākotnē

VID savā ikdienā strīdu risināšanā neizmanto mediāciju, jo šobrīd nodokļu

iespējama mediācija, skaidro TM. Jāatgādina, ka jau pieminētajā VID un ss.lv strīdā beigu beigās netika noslēgta vienošanās par mediācijas izmantošanu, jo, pēc toreiz VID paustā, spēkā esošie normatīvie akti neparedz iespēju izmantot mediāciju administratīvajā strīdā ar nodokļu maksātāju.

Virza projektus

TM sadarbībā ar Sertificētu mediatoru padomi turpina īstenot divus projektus: Bezmaksas mediatoru konsultācijas tiesīs un Bezmaksas mediācija ģimenes strīdos. Sertificētu mediatoru bezmaksas konsultācijas kopš 2016. gada ir pieejamas vairākās tīsās. Ikvienam, kas ir noņācis līdz civiltiesiska strīdu risināšanai tīsā, ir iespēja saņemt sertificēta mediatora bezmaksas konsultāciju līdz vienai stundai. Konsultācijas pašreiz pieejamas Latgales priekšpilsētas tīsā, Rīgas rajona tīsā, Vidzemes priekšpilsētas tīsā, Rīgas apgabaltiesā, Rīgas rajona tīsā Jūrmalā un Siguldā, Jelgavas rajona tīsā, Aizkraukles rajona tīsā, kā arī Pārdaugavas tīsā, un kopš šā gada 1. februāra projekts sākts Kurzemes apgabaltiesā, apkalpojot arī Liepājas tīsā.

Līdz šim visvairāk mediācija pielietota, risinot tieši ģimenes strīdus. Līdz pagājušā gada beigām pieminētā projekta ietvaros mediācijas pakalpojums kopumā sniegs 291 ģimenei. Divās trešdaļās no šiem gadījumiem process noslēdzies ar pilnīgu vai daļēju vienošanos. TM norāda, ka pieprasījums pēc šī pakalpojuma aug. Šā gada pirmajā pusē noslēgti gandrīz 200 līgumi par mediāciju.

Mediācijas padomes valdes priekšsēdētāja Laima Ārija Zelmenē uzsver, ka mediācija ir efektīvs veids dažādu strīdu risināšanā. «Latvijā šobrīd ir pietiekams kvalificētu mediatoru piedāvājums, lai nodrošinātu mediācijas procesa organizāciju visiem, kas ir tajā ir ieinteresēti. Lai tā tiktu izmantota biežāk, arī tiesas procesā, ir jāveicina tās pieprasījums. To var izdarīt ar mediācijas popularizēšanu, tostarp no mediju puses,» norāda L. Ā. Zelmenē. Pēc viņas domām, sabiedrībā ir jāmaina vie doklis par strīdu risināšanu un mediācijas kā ātru, ekonomiska un attiecības saglabājoša konfliktu risināšanas veida lietderību. Ir runa par jaunu, civilizētu strīdu risināšanas kultūru, kas paredz domstarpību gadījumā sēsties pie sarunu galda un pašiem ar mediatora (starpnieka) palīdzību atrast pusēm vislabākos risinājumus tā vietā, lai trešā persona, piemēram, tiesa, pieņemtu nolēmumus, kas varbūt neapmierinās névienu no pusēm, bet kas būs tomēr jāpilda, piebilst L. Ā. Zelmenē. Par mediācijas popularitātes pieaugumu liecīna sniegtog konsultāciju skaita tiesās: 2016. gadā sniegs 61 konsultācija un sākti 19 mediācijas procesi, bet pagājušajā gadā sniegs 127 konsultācijas un sākti 59 procesi, liecīna Mediācijas padomes apkopotie dati. Kopumā Latvijā šobrīd darbojas 49 sertificēti mediatori.

Lai popularizētu mediāciju kā vienu no strīdu risināšanas iespējām, tiek rīkotas Mediācijas dienas, kuru ietvaros sertificēti mediatori iedzīvotājus informēja par ārpustiesas strīdu risināšanas iespējām.

Elīna Pankovska

127

Tik mediācijas konsultāciju pērn sniegs tiesās.

TM